

MECHANIKA TEORETYCZNA

dr inż. Paweł Szeptyński

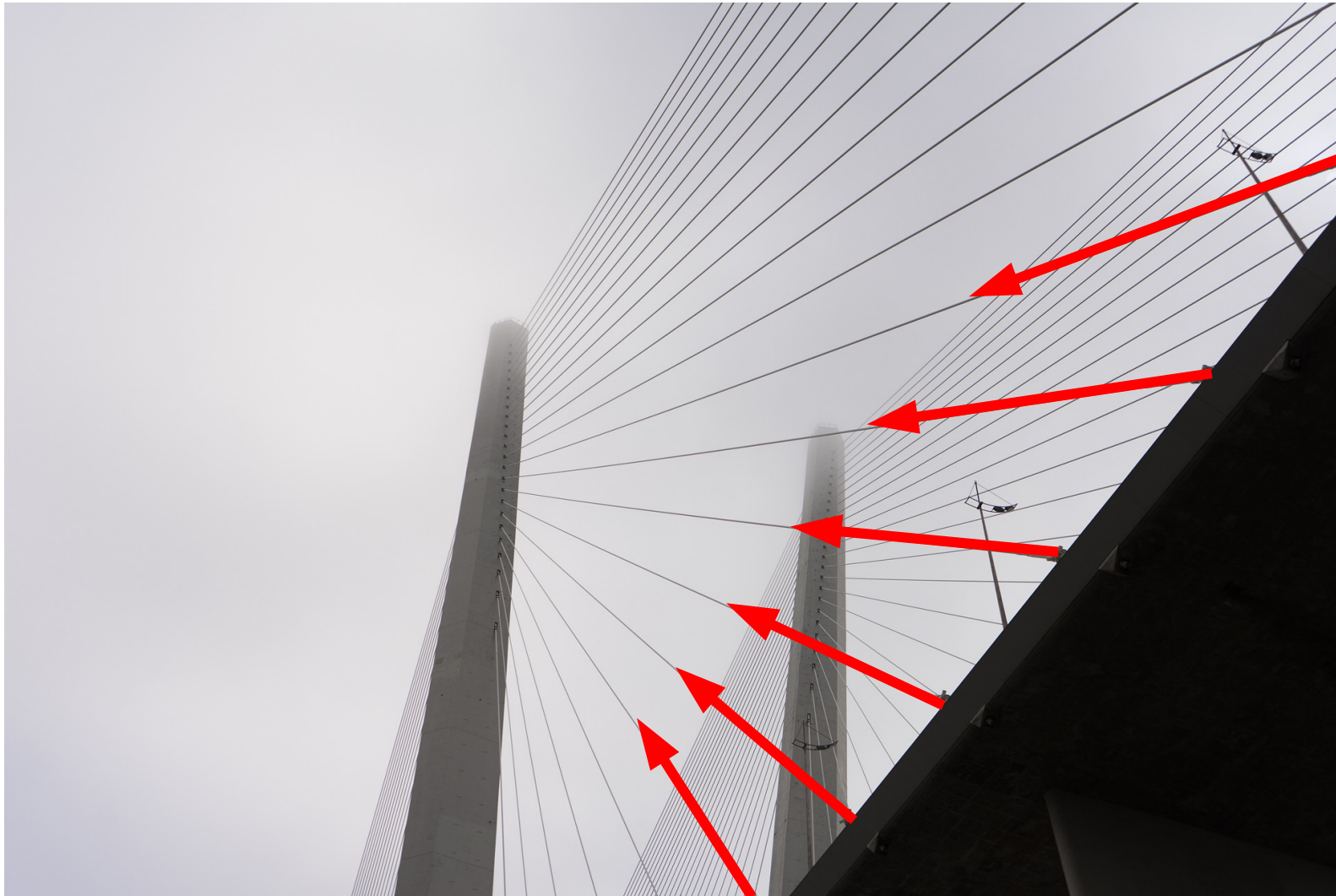
adres: p. 320 – III p. WIL

tel. 12 628 20 30

e-mail: pszeptynski@pk.edu.pl

REDUKCJA UKŁADU SIŁ

SZCZEGÓLNE PRZYPADKI UKŁADÓW SIŁ

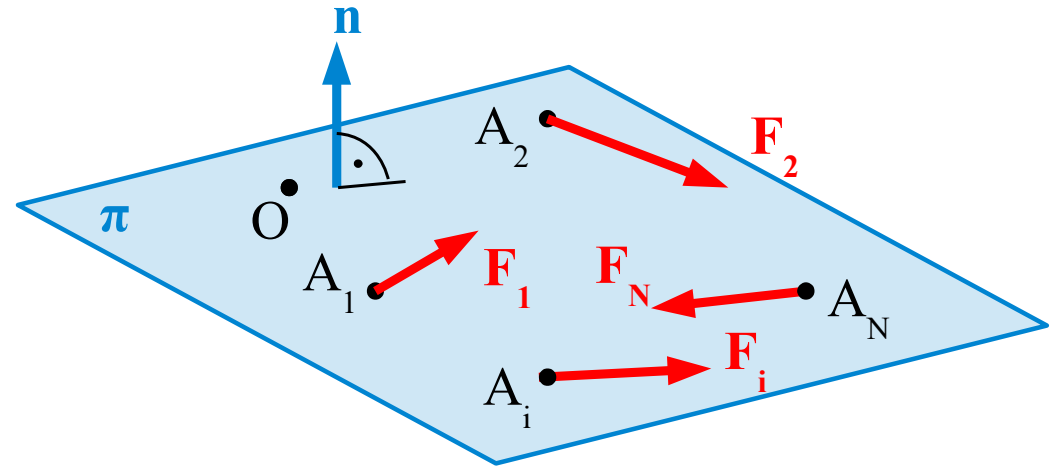
PŁASKI UKŁAD SIŁ

SZCZEGÓLNE PRZYPADKI UKŁADÓW SIŁ

PŁASKI UKŁAD SIŁ

$$\mathbf{A} = \left\{ \left(\begin{array}{c} \mathbf{F}_1 \\ A_1 \end{array} \right), \dots, \left(\begin{array}{c} \mathbf{F}_N \\ A_N \end{array} \right) \right\}$$

$$\exists \mathbf{n} \exists O : \forall_i \mathbf{F}_i \cdot \mathbf{n} = 0, \quad O \vec{A}_i \cdot \mathbf{n} = 0$$

Punkt O i normalna \mathbf{n} wyznaczają płaszczyznę π układu sił.

Dla dowolnego punktu P należącego do tej płaszczyzny:

$$\left\{ \begin{array}{l} \mathbf{S} = \sum_{i=1}^N \mathbf{F}_i \in \pi \\ \mathbf{M}_P = \sum_{i=1}^N (\mathbf{F}_i \times \vec{A}_i P) \perp \pi \end{array} \right. \Rightarrow \forall_P K = \mathbf{S} \cdot \mathbf{M}_P = 0$$

Parametr układu płaskiego jest równy 0.

SZCZEGÓLNE PRZYPADKI UKŁADÓW SIŁ

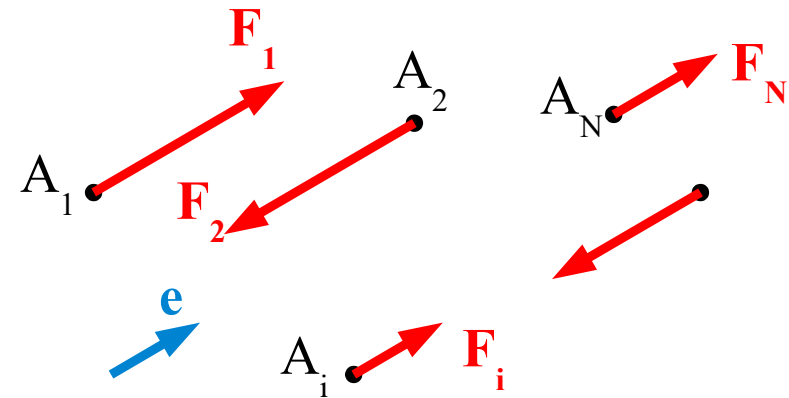

RÓWNOLEGŁY UKŁAD SIŁ

SZCZEGÓLNE PRZYPADKI UKŁADÓW SIŁ

RÓWNOLEGŁY UKŁAD SIŁ

$$\mathbf{A} = \left\{ \left(\begin{array}{c} \mathbf{F}_1 \\ A_1 \end{array} \right), \dots, \left(\begin{array}{c} \mathbf{F}_N \\ A_N \end{array} \right) \right\}, \quad \exists_{\mathbf{e}}: \forall_i \mathbf{F}_i = F_i \mathbf{e}$$

Dla dowolnego punktu P możemy napisać:

$$\mathbf{S} = \sum_{i=1}^N \mathbf{F}_i = \sum_{i=1}^N F_i \mathbf{e}$$

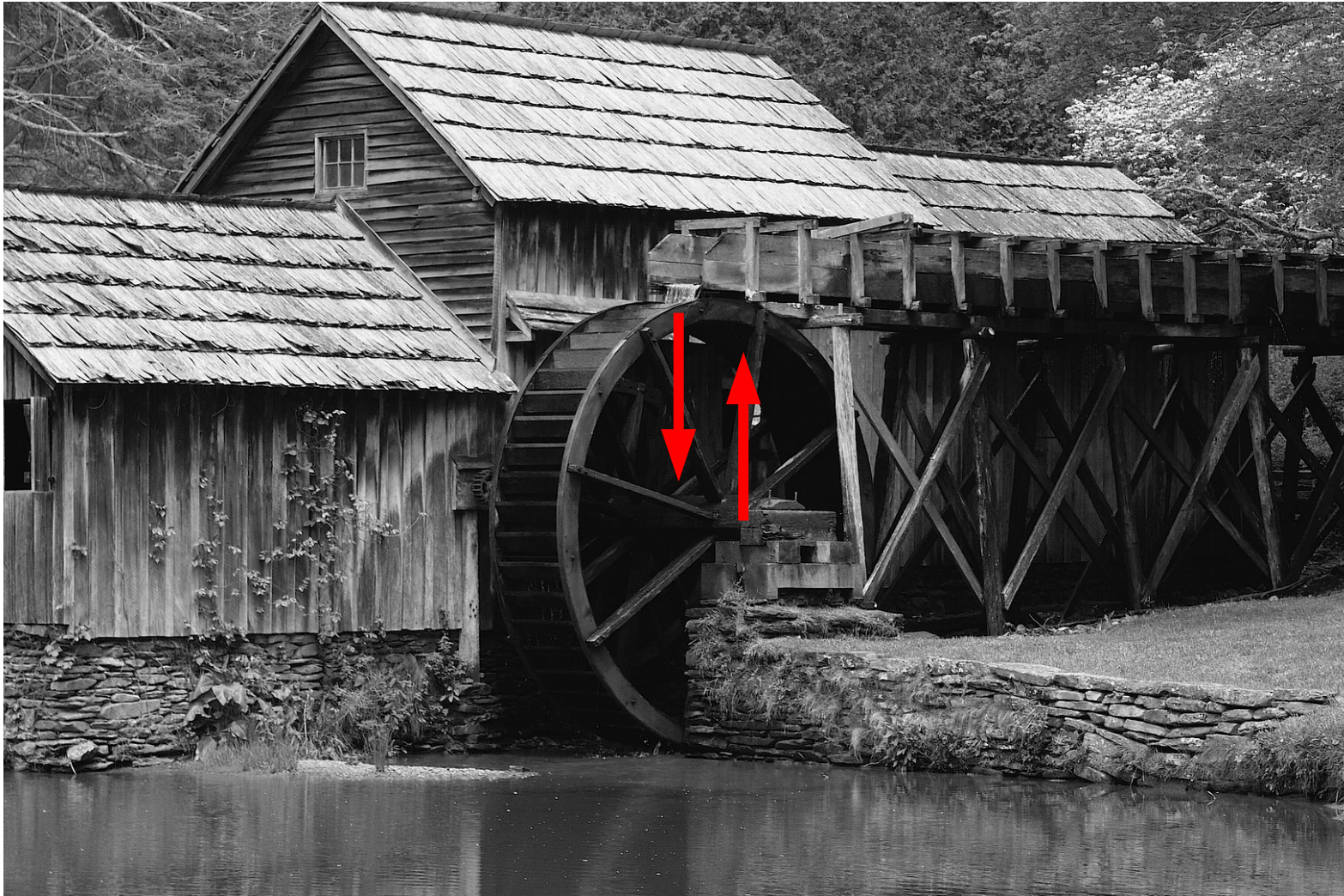
$$\mathbf{M}_P = \sum_{i=1}^N (\mathbf{F}_i \times \vec{A}_i P) = \sum_{i=1}^N F_i (\mathbf{e} \times \vec{A}_i P)$$

Każdy z wektorów powyższej sumy jest z definicji iloczynu wektorowego prostopadły do wektora \mathbf{e} , który z kolei jest równoległy do sumy. Suma wektorów prostopadłych do \mathbf{e} nie może dać składowej równoległej do \mathbf{e} , zatem:

$$\forall_P \quad K = \mathbf{S} \cdot \mathbf{M}_P = 0$$

Parametr układu równoległego jest równy 0.

SZCZEGÓLNE PRZYPADKI UKŁADÓW SIŁ

PARA SIŁ

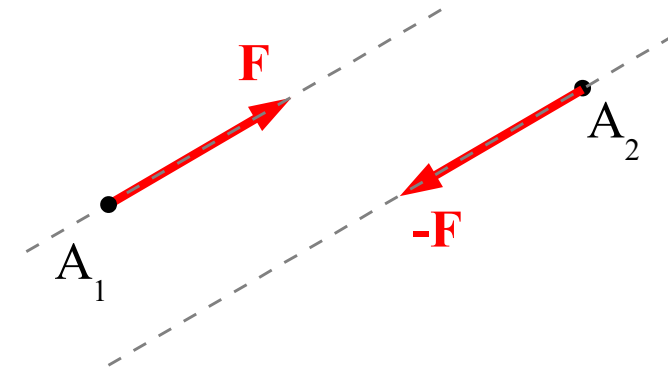
SZCZEGÓLNE PRZYPADKI UKŁADÓW SIŁ

PARA SIŁ

$$\mathbf{A} = \left\{ \left(\begin{array}{c} \mathbf{F} \\ A_1 \end{array} \right), \left(\begin{array}{c} -\mathbf{F} \\ A_2 \end{array} \right) \right\}$$

$$\mathbf{S} = \sum_{i=1}^N \mathbf{F}_i = \mathbf{0}$$

Suma pary jest równa $\mathbf{0}$.

Dla dowolnych dwóch punktów P i Q :

$$\mathbf{M}_Q = \mathbf{M}_P + \underbrace{\mathbf{S}}_{=\mathbf{0}} \times \vec{PQ} = \mathbf{M}_P$$

Moment pary jest stały.

$$\forall_P K = \mathbf{S} \cdot \mathbf{M}_P = 0$$

Parametr pary jest równy $\mathbf{0}$.

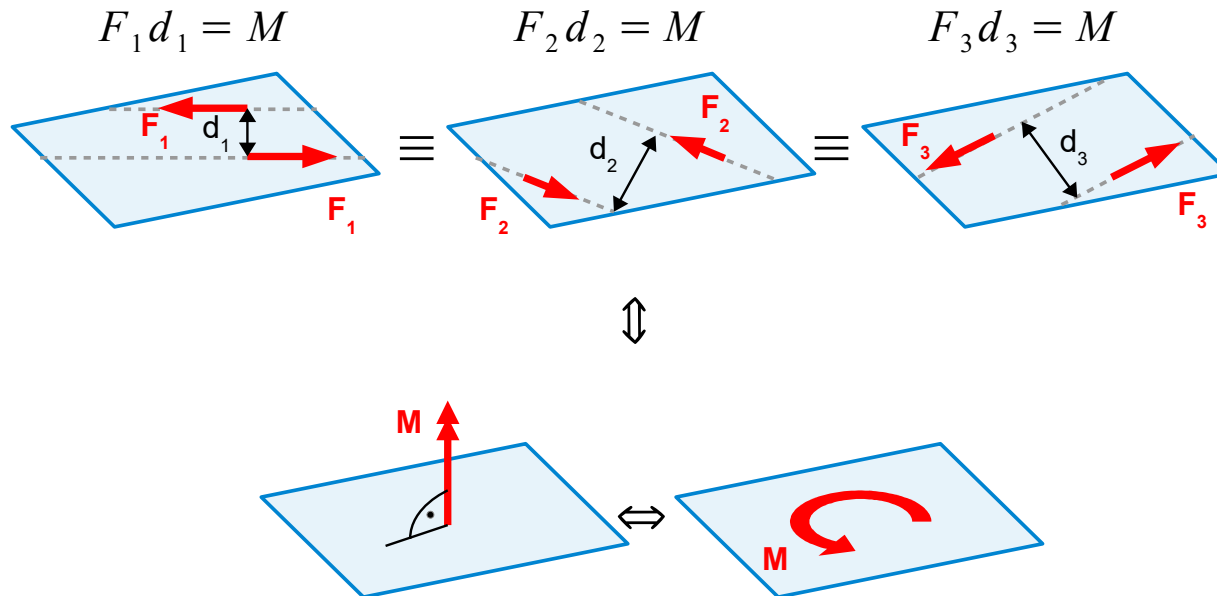
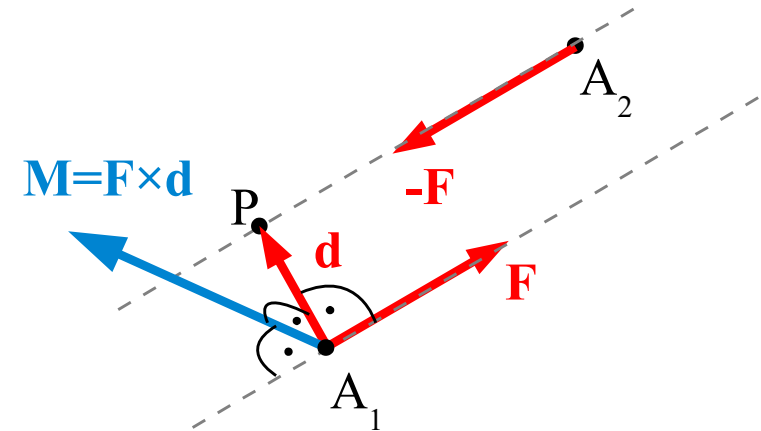
SZCZEGÓLNE PRZYPADKI UKŁADÓW SIŁ

PARA SIŁ

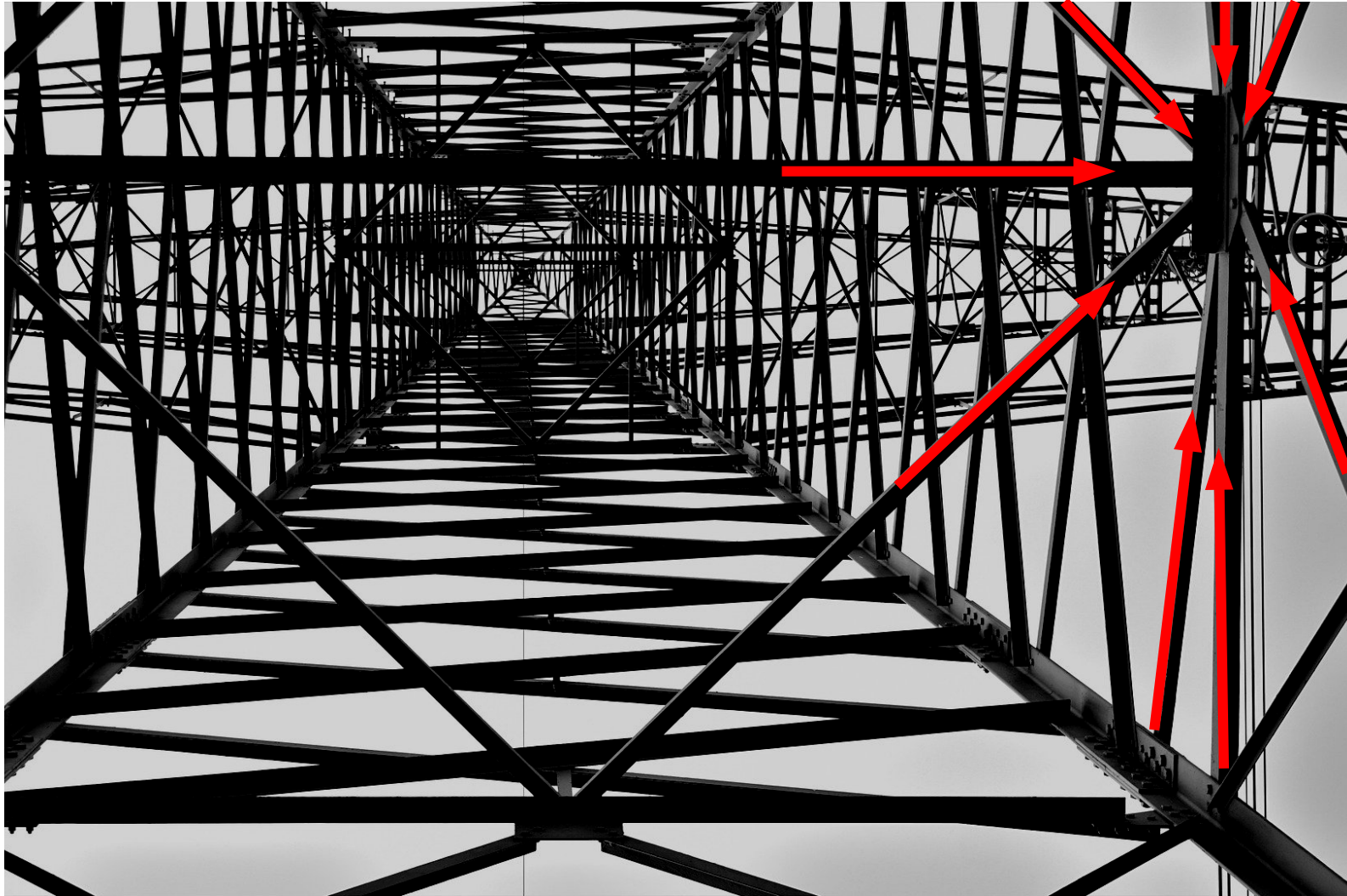
Moment pary obliczyć możemy prosto względem punktu leżącego na prostej działania jednej z sił pary:

$$\mathbf{M} = \mathbf{F} \times \mathbf{d} \quad \Rightarrow \quad |\mathbf{M}| = |\mathbf{F}| |\mathbf{d}| \text{ „siła} \times \text{ramię”}$$

Para jest reprezentantem wektora momentu.

SZCZEGÓLNE PRZYPADKI UKŁADÓW SIŁ

ZBIEŻNY UKŁAD SIŁ

SZCZEGÓLNE PRZYPADKI UKŁADÓW SIŁ

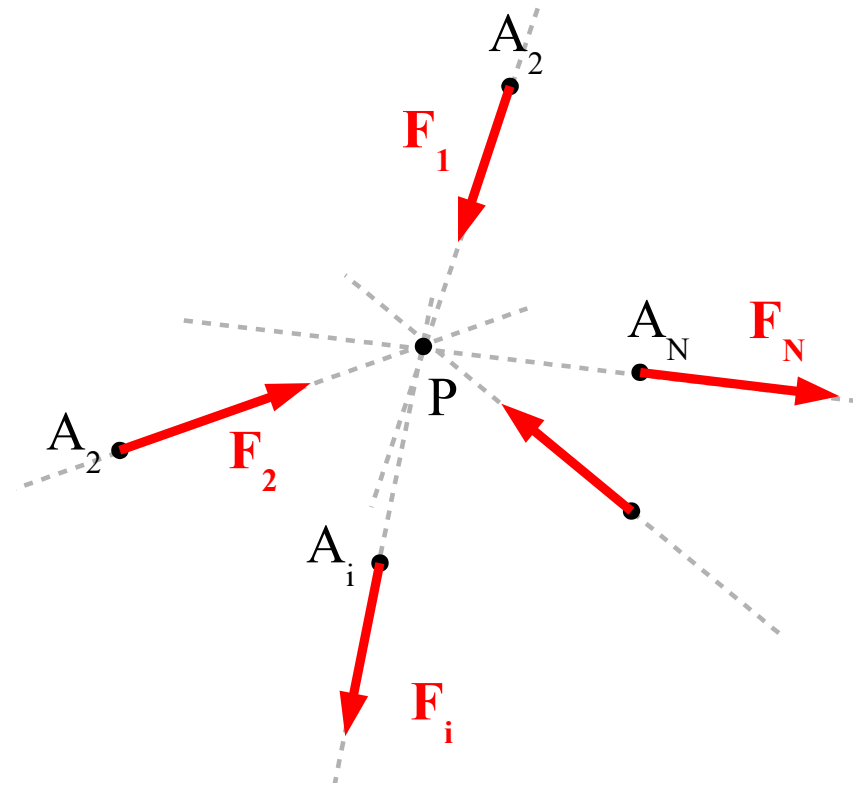
ZBIEŻNY UKŁAD SIŁ

$$\mathbf{A} = \left\{ \left(\begin{array}{c} \mathbf{F}_1 \\ A_1 \end{array} \right), \dots, \left(\begin{array}{c} \mathbf{F}_N \\ A_N \end{array} \right) \right\},$$

$$\exists: \forall_P \quad \mathbf{M}_P(\mathbf{F}_i) = \mathbf{0}$$

Dla punktu P:
$$\mathbf{M}_P = \sum_{i=1}^N \mathbf{M}_P(\mathbf{F}_i) = \mathbf{0}$$

$$K = \mathbf{S} \cdot \mathbf{M}_P = 0$$

Parametr układu zbieżnego jest równy 0.

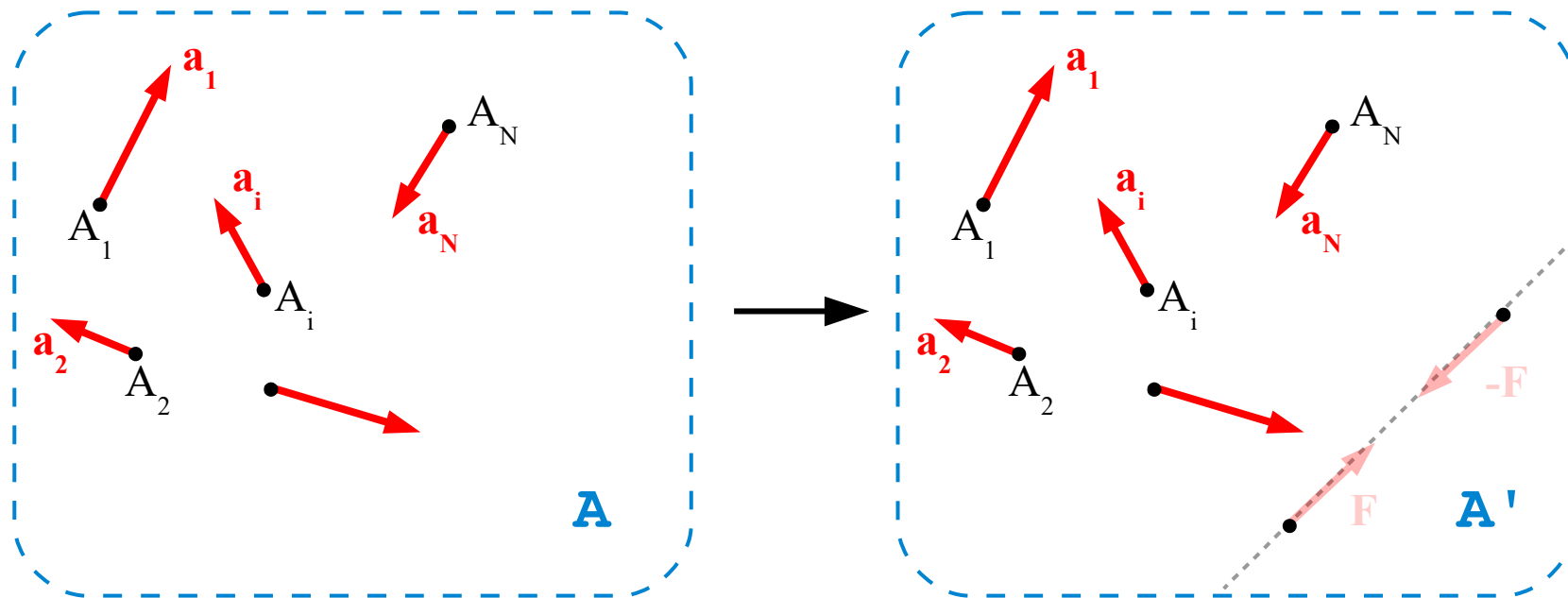
Układ zbieżny, którego suma jest zerowa ma w związku z tym stały moment. Skoro jest układem zbieżnym, zatem moment ten również musi być zerowy:

$$\mathbf{S} = \mathbf{0} \quad \Rightarrow \quad \forall_Q \quad \mathbf{M}_Q = \underbrace{\mathbf{M}_P}_{=0} + \underbrace{\mathbf{S}}_{=0} \times \vec{PQ} = \mathbf{0}$$

Układ zbieżny o zerowej sumie nazywać będziemy **układem zerowym**.

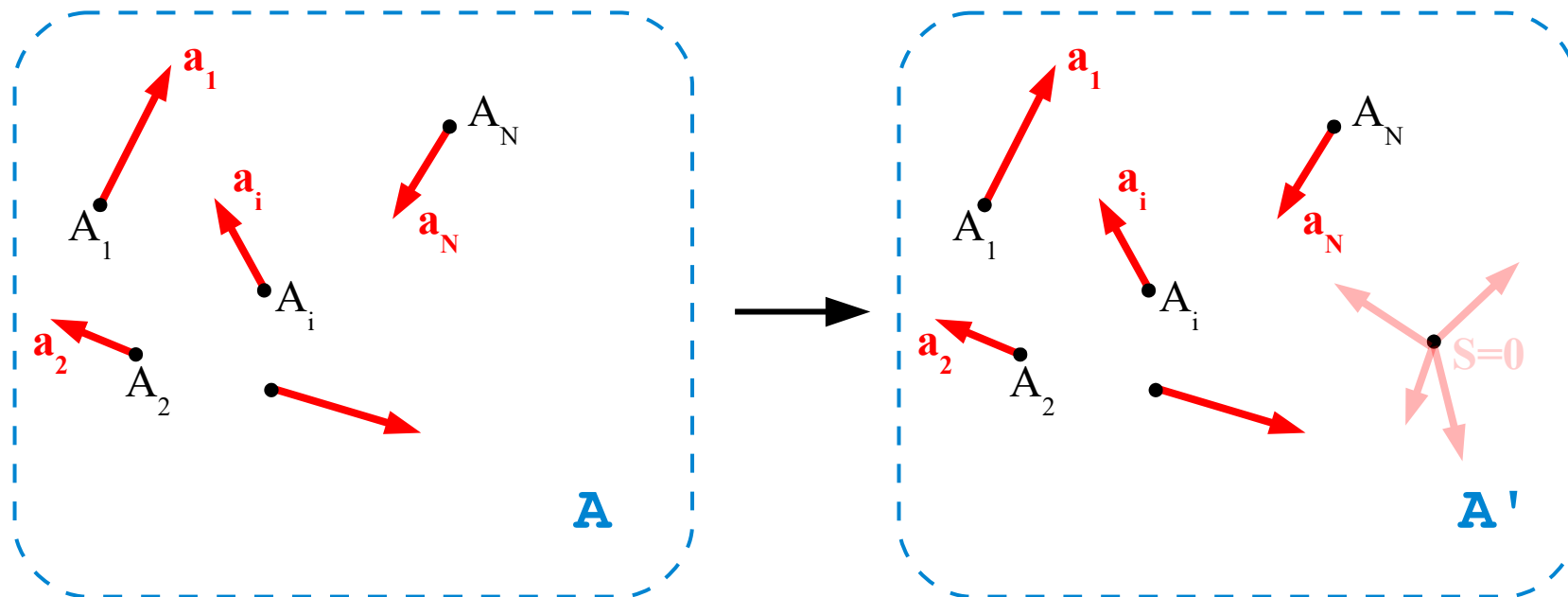
PRZEKSZTAŁCENIA ELEMENTARNE UKŁADÓW SIŁ

- Przekształcenie elementarne I rodzaju** – dodanie do układu dwóch sił przeciwnych leżących na jednej prostej.

PRZEKSZTAŁCENIA ELEMENTARNE UKŁADÓW SIŁ

- **Przekształcenie elementarne II rodzaju** – dodanie do układu zbieżnego układu sił o zerowej sumie.

PRZEKSZTAŁCENIA ELEMENTARNE UKŁADÓW SIŁ

- Przekształcenia elementarne nie zmieniają sumy i momentu układu.
 - Z definicji suma dodanych układów jest równa 0 zatem nie zmienia sumy układu
 - Dla każdego dodanego układu istnieje punkt, względem którego moment tego dodanego układu jest zerowy. Z twierdzenia o zmianie bieguna wnioskujemy, że moment pierwotnego układu nie zmienia się.

Przekształcenia elementarne pozwalają nam:

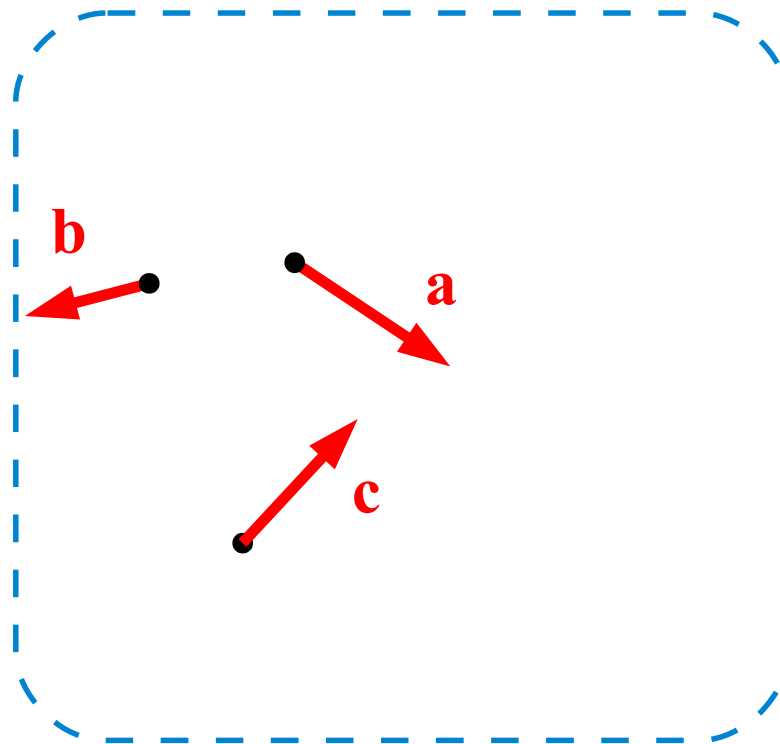
- **Przesuwać siły** wzdłuż ich prostych działania
- **Zastępować układ sił zbieżnych jedną siłą**, równą sumie tego układu.
- **Zastępować siłę układem sił zbieżnych** zaczepionych w tym samym punkcie i mających sumę równą zastępowanej sile.

TWIERDZENIE

Dowolny układ sił można przekształcić za pomocą przekształceń elementarnych I i II rodzaju w dowolny inny układ sił, który jest równoważny układowi pierwotnemu.

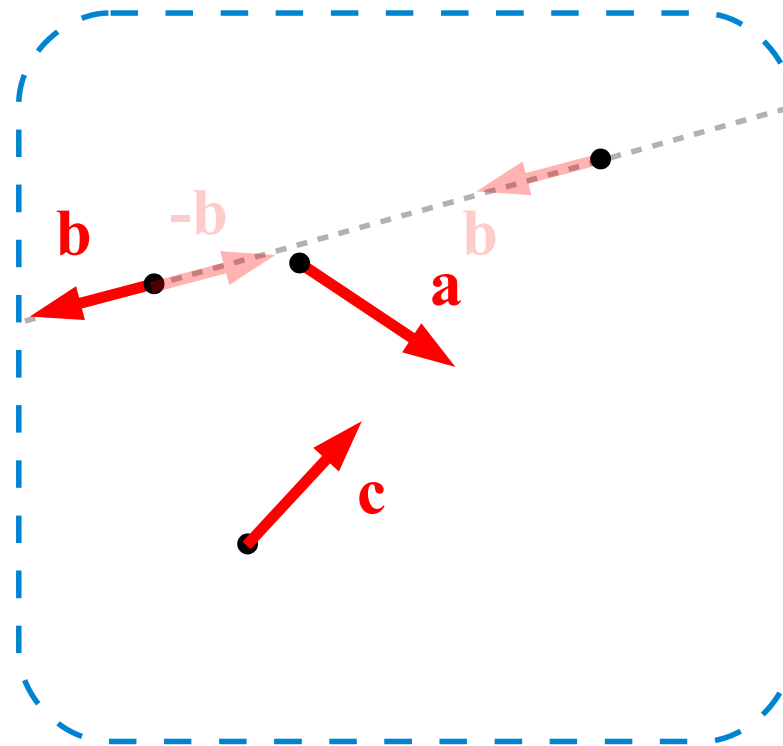
REDUKCJA UKŁADU SIŁ

Redukcją układu sił nazywamy zastąpienie danego układu sił układem równoważnym składającym się z mniejszej liczby sił.

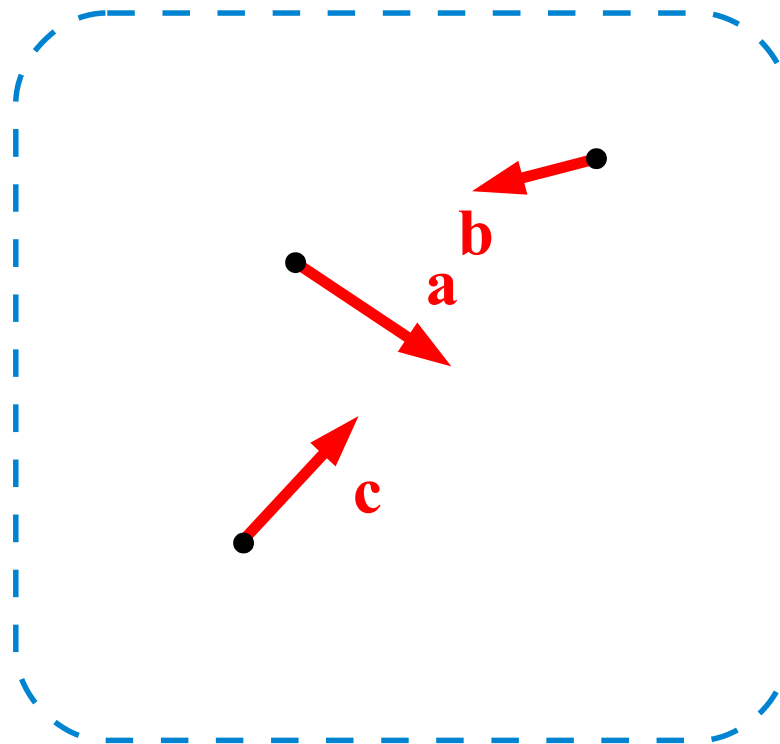
REDUKCJA UKŁADU SIŁ

Redukcją układu sił nazywamy zastąpienie danego układu sił układem równoważnym składającym się z mniejszej liczby sił.

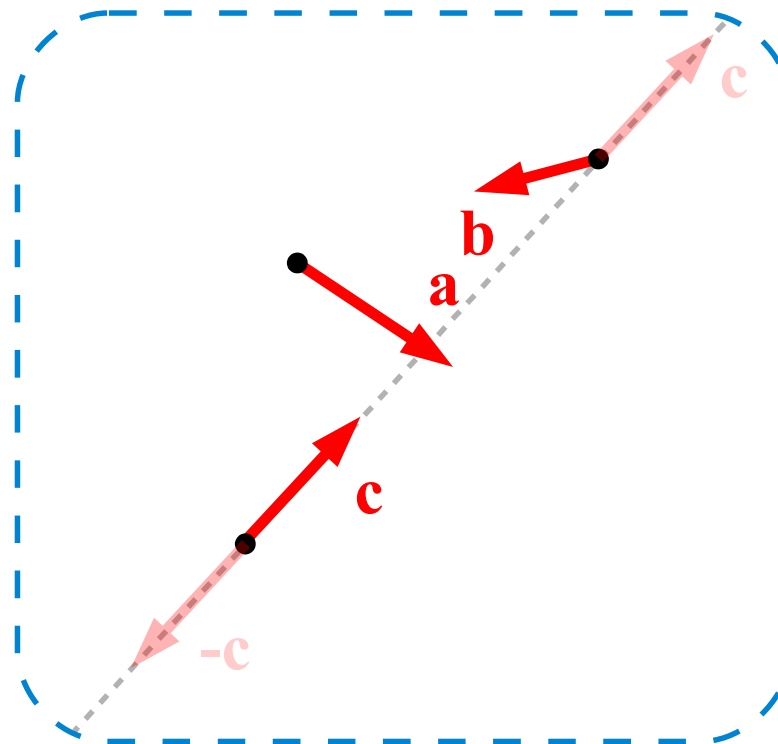
REDUKCJA UKŁADU SIŁ

Redukcją układu sił nazywamy zastąpienie danego układu sił układem równoważnym składającym się z mniejszej liczby sił.

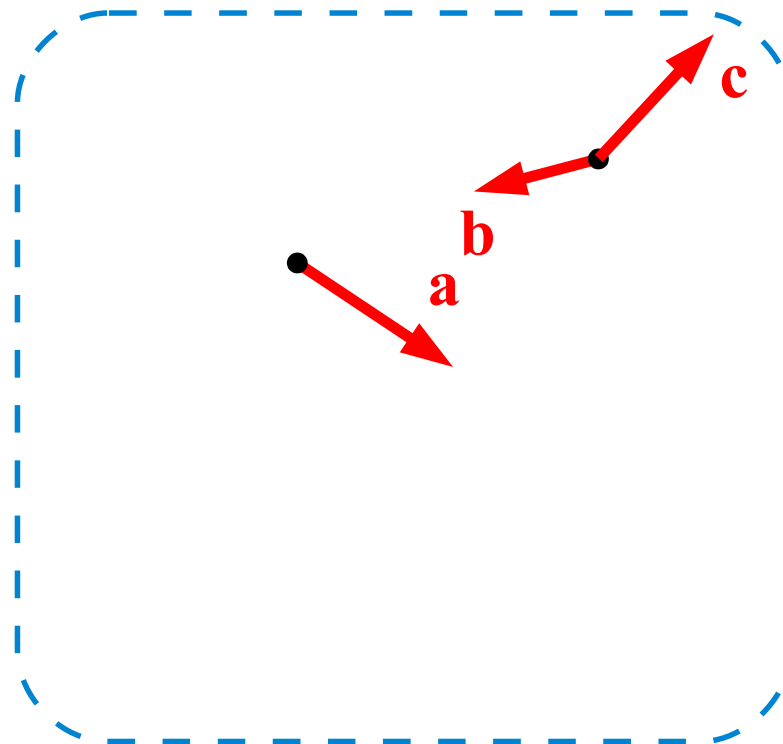
REDUKCJA UKŁADU SIŁ

Redukcją układu sił nazywamy zastąpienie danego układu sił układem równoważnym składającym się z mniejszej liczby sił.

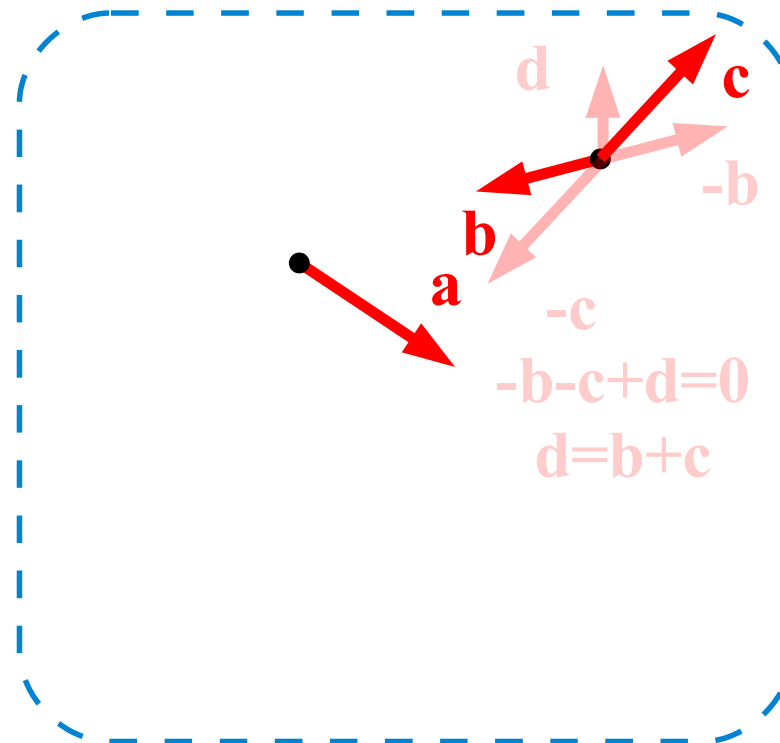
REDUKCJA UKŁADU SIŁ

Redukcją układu sił nazywamy zastąpienie danego układu sił układem równoważnym składającym się z mniejszej liczby sił.

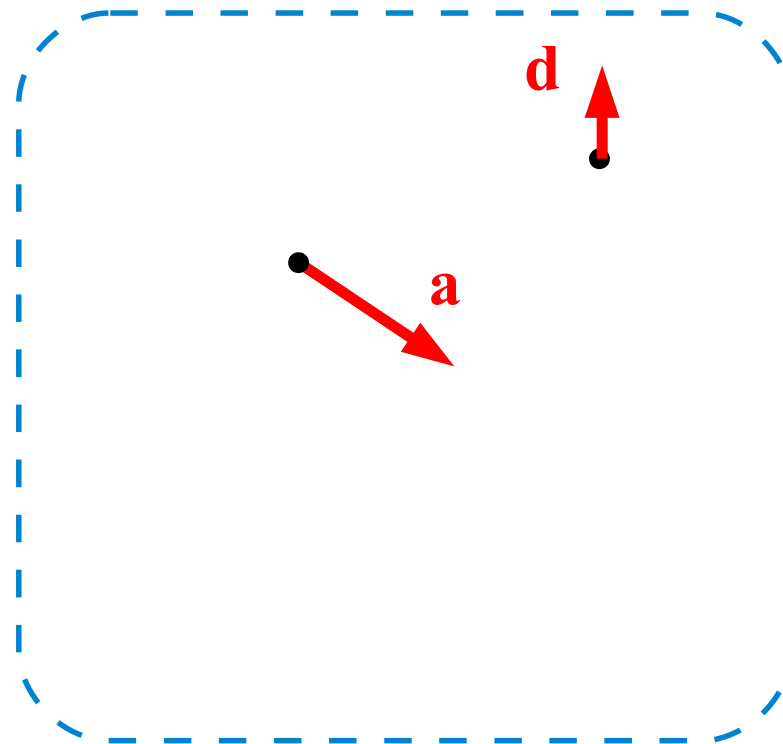
REDUKCJA UKŁADU SIŁ

Redukcją układu sił nazywamy zastąpienie danego układu sił układem równoważnym składającym się z mniejszej liczby sił.

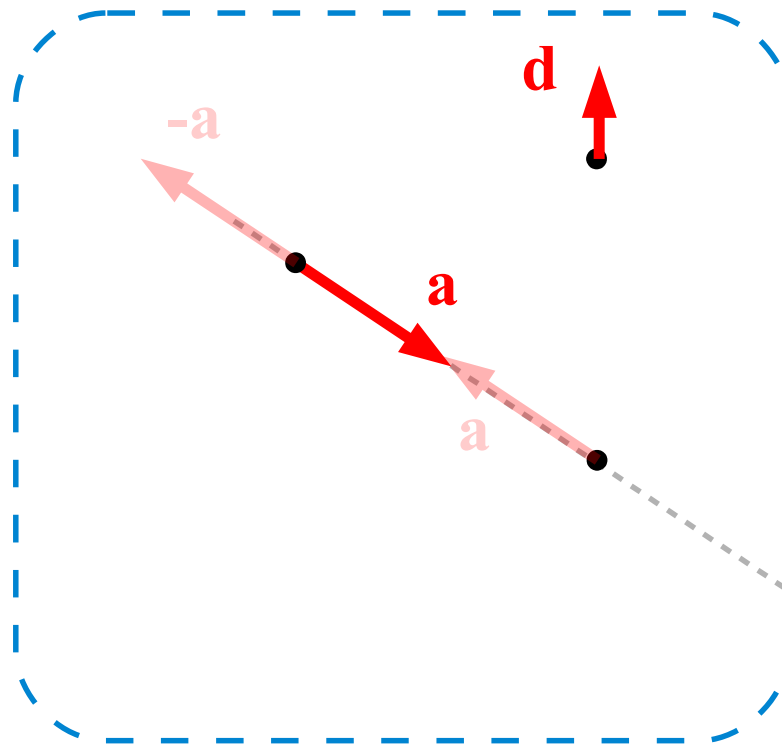
REDUKCJA UKŁADU SIŁ

Redukcją układu sił nazywamy zastąpienie danego układu sił układem równoważnym składającym się z mniejszej liczby sił.

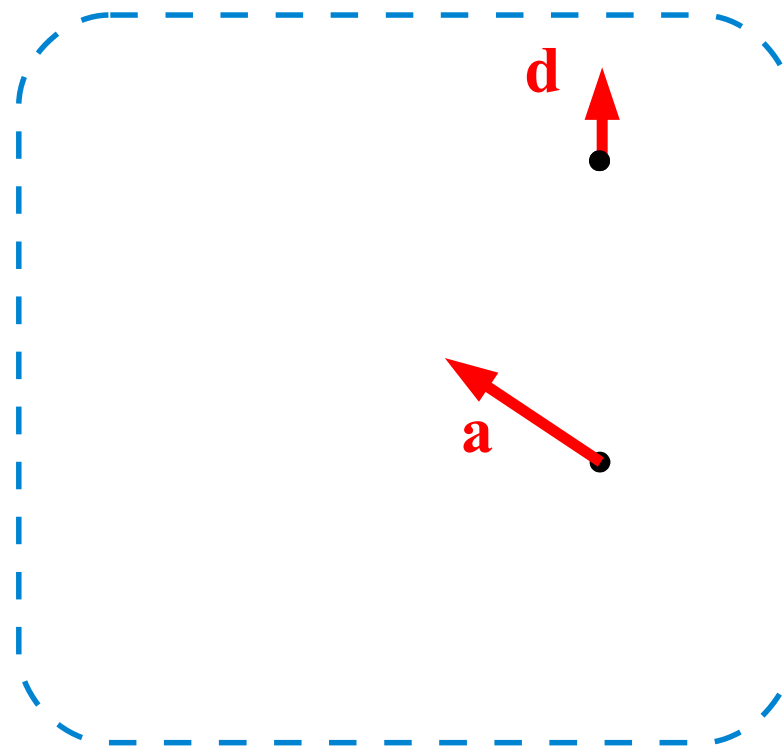
REDUKCJA UKŁADU SIŁ

Redukcją układu sił nazywamy zastąpienie danego układu sił układem równoważnym składającym się z mniejszej liczby sił.

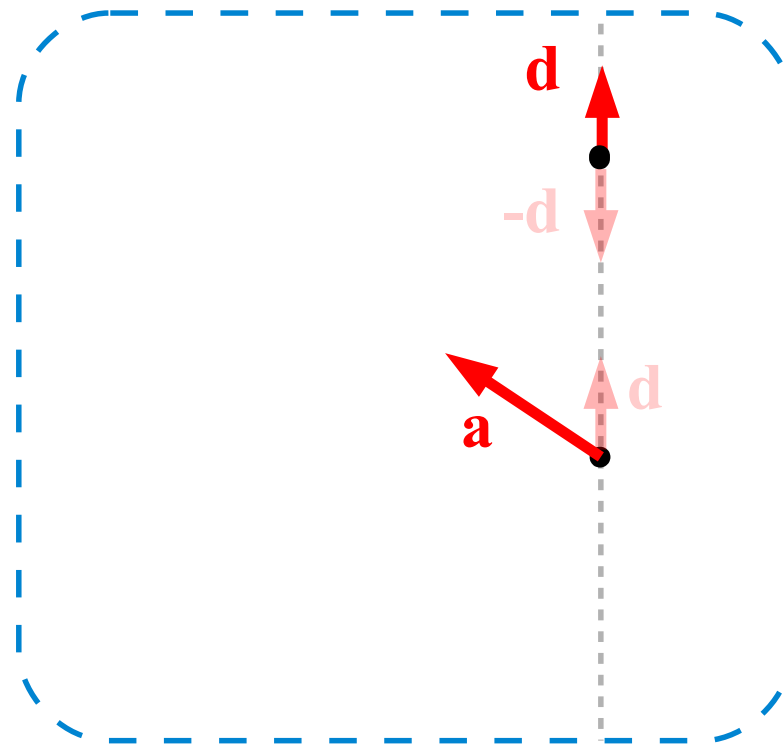
REDUKCJA UKŁADU SIŁ

Redukcją układu sił nazywamy zastąpienie danego układu sił układem równoważnym składającym się z mniejszej liczby sił.

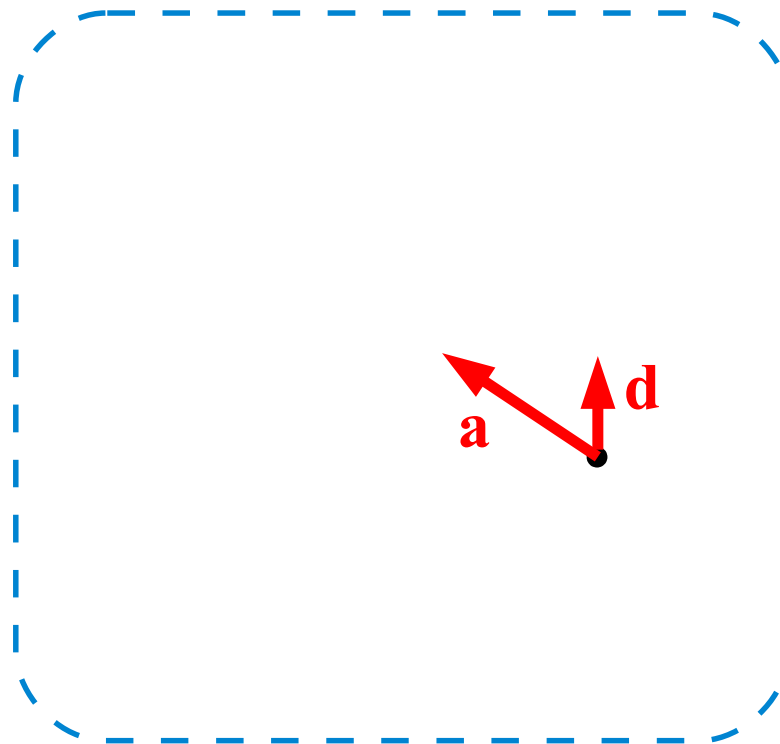
REDUKCJA UKŁADU SIŁ

Redukcją układu sił nazywamy zastąpienie danego układu sił układem równoważnym składającym się z mniejszej liczby sił.

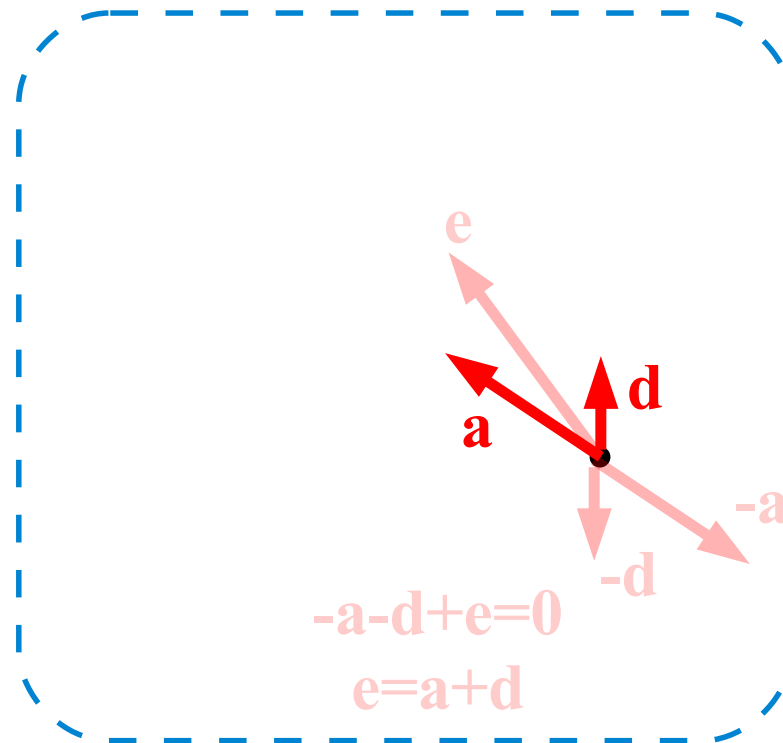
REDUKCJA UKŁADU SIŁ

Redukcją układu sił nazywamy zastąpienie danego układu sił układem równoważnym składającym się z mniejszej liczby sił.

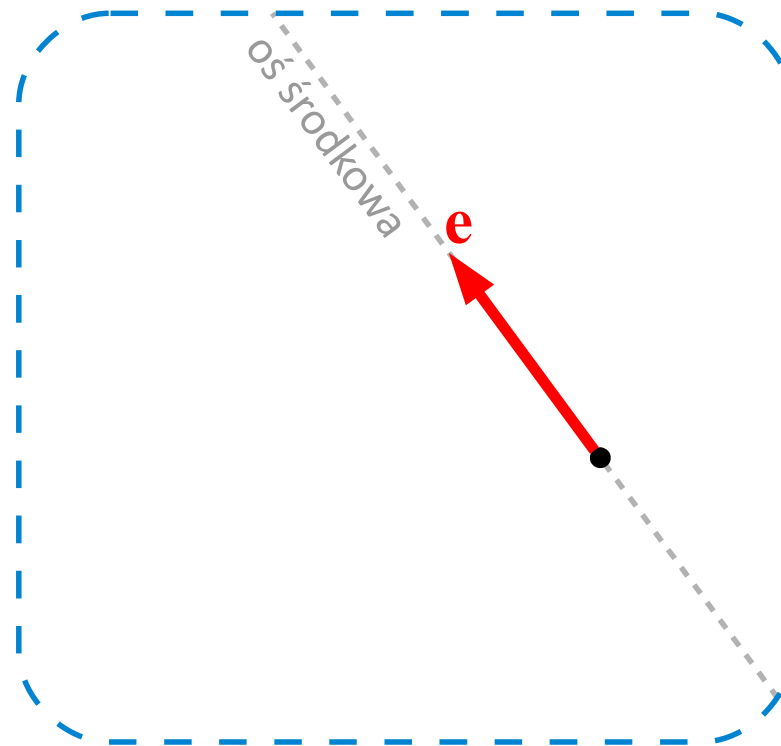
REDUKCJA UKŁADU SIŁ

Redukcją układu sił nazywamy zastąpienie danego układu sił układem równoważnym składającym się z mniejszej liczby sił.

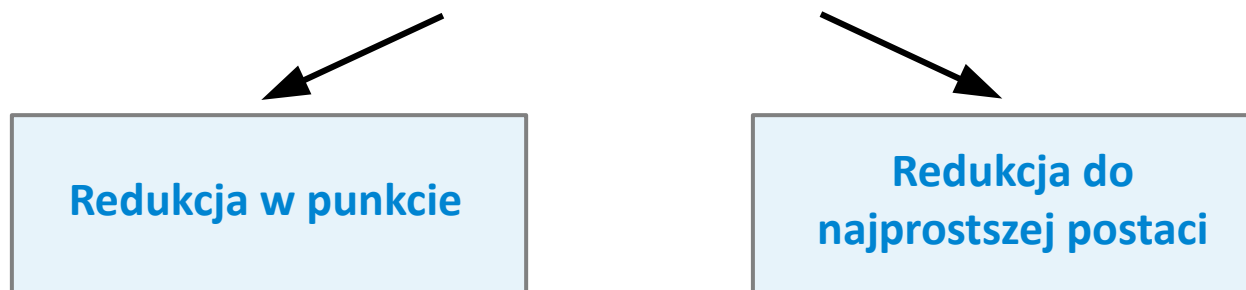

REDUKCJA UKŁADU SIŁ

Redukcją układu sił nazywamy zastąpienie danego układu sił układem równoważnym składającym się z mniejszej liczby sił.

REDUKCJA UKŁADU SIŁ

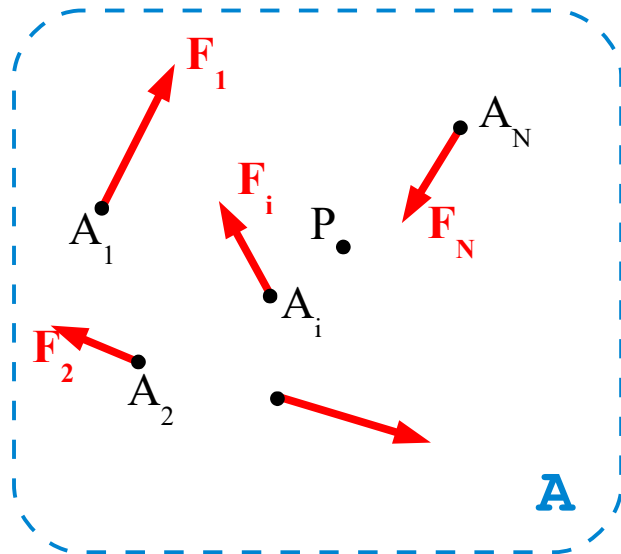

- **Redukcja w punkcie P** – redukcja układu do **zaczepionej w punkcie P siły równej sumie** układu wyjściowego oraz do **dowolnej pary sił o momencie równym momentowi** układu wyjściowego względem P .
 - Możliwa dla **każdego układu** i w **każdym punkcie**.
 - W ogólności nowy układ zawiera **3 siły**.
- **Redukcja do najprostszej postaci** – redukcja do 3 lub mniej sił. **W zależności od charakteru układu:**
 - możliwa jest **w każdym punkcie** lub w punktach należących do tzw. **osi środkowej układu**.
 - Nowy układ zawiera **1, 2 lub 3 siły**.

REDUKCJA UKŁADU SIŁ W PUNKCIE

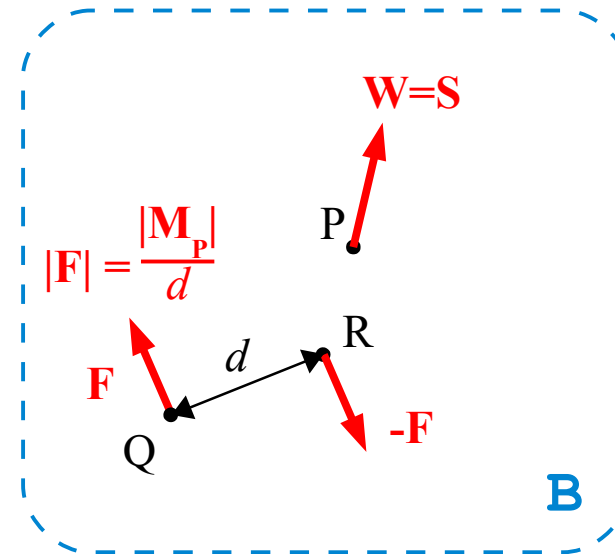
- Redukcja układu do zaczepionej w punkcie P siły równej sumie układu wyjściowego oraz do dowolnej pary sił o momencie równym momentowi układu wyjściowego względem P.

$$\mathbf{A} = \left\{ \begin{pmatrix} \mathbf{F}_1 \\ A_1 \end{pmatrix}, \dots, \begin{pmatrix} \mathbf{F}_N \\ A_N \end{pmatrix} \right\}$$

$$\begin{aligned} \mathbf{S}(\mathbf{A}) &= \mathbf{S} \\ \mathbf{M}_P(\mathbf{A}) &= \mathbf{M}_P \end{aligned}$$

$$\mathbf{B} = \left\{ \begin{pmatrix} \mathbf{W} \\ \mathbf{P} \end{pmatrix}, \begin{pmatrix} \mathbf{F} \\ \mathbf{Q} \end{pmatrix}, \begin{pmatrix} -\mathbf{F} \\ \mathbf{R} \end{pmatrix} \right\}$$

$$\begin{aligned} \mathbf{S}(\mathbf{B}) &= \mathbf{S} \\ \mathbf{M}_P(\mathbf{B}) &= \mathbf{M}_P \end{aligned}$$

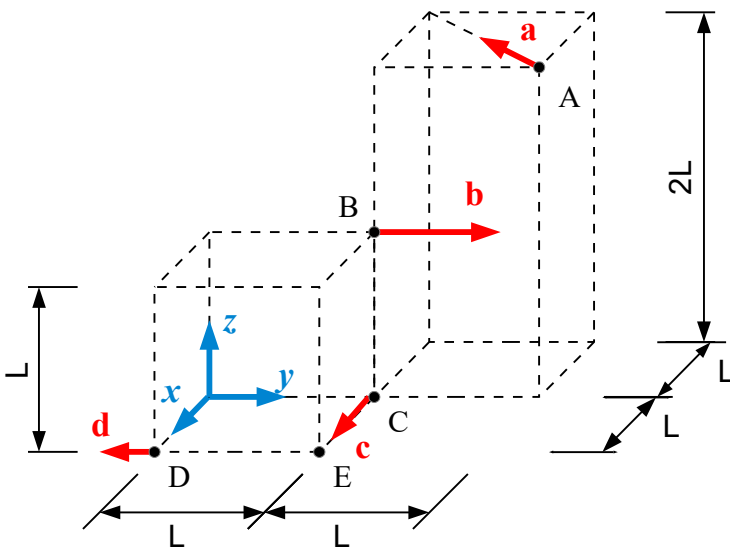
$$\begin{cases} \mathbf{S}(\mathbf{A}) = \mathbf{S}(\mathbf{B}) \\ \mathbf{M}_P(\mathbf{A}) = \mathbf{M}_P(\mathbf{B}) \end{cases} \Rightarrow$$

$$\mathbf{A} \equiv \mathbf{B}$$

REDUKCJA UKŁADU SIŁ W PUNKCIE - przykład

Zredukować podany układ sił w punkcie E.

- wyznaczyć **sumę układu**
- wyznaczyć **moment układu względem E**

$$\begin{aligned}
 |\mathbf{a}| &= P\sqrt{2} & \Rightarrow & \mathbf{a} = [-P; -P; 0] \\
 |\mathbf{b}| &= 3P & \Rightarrow & \mathbf{b} = [0; 3P; 0] \\
 |\mathbf{c}| &= P & \Rightarrow & \mathbf{c} = [P; 0; 0] \\
 |\mathbf{d}| &= P & \Rightarrow & \mathbf{d} = [0; -P; 0]
 \end{aligned}$$

$$\mathbf{S} = [0; P; 0]$$

$$\mathbf{M}_E = \mathbf{a} \times \vec{AE} + \mathbf{b} \times \vec{BE} + \mathbf{c} \times \vec{CE} + \mathbf{d} \times \vec{DE}$$

$$\mathbf{a} \times \vec{AE} = [-P; -P; 0] \times [L; -L; -2L] = [2PL; -2PL; 2PL]$$

$$\mathbf{b} \times \vec{BE} = [0; 3P; 0] \times [L; 0; -L] = [-3PL; 0; -3PL]$$

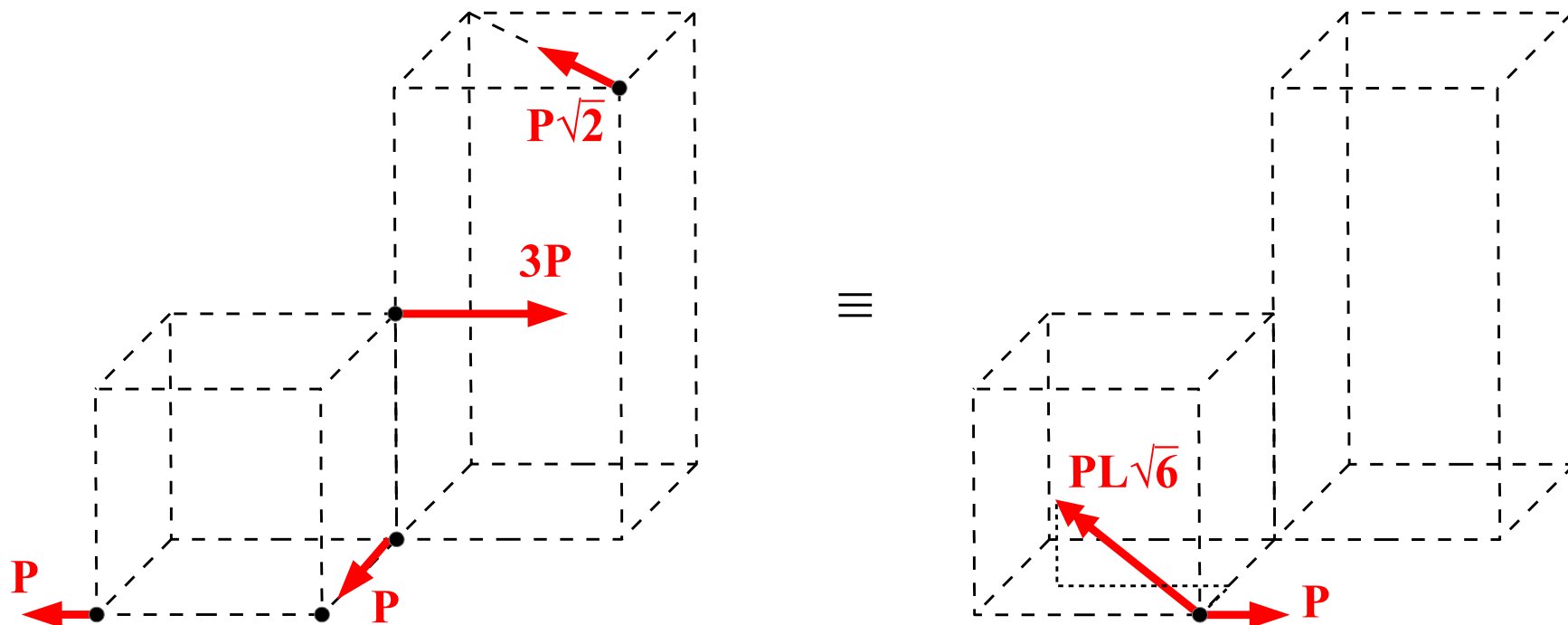
$$\mathbf{c} \times \vec{CE} = [P; 0; 0] \times [L; 0; 0] = [0; 0; 0]$$

$$\mathbf{d} \times \vec{DE} = [0; -P; 0] \times [0; L; 0] = [0; 0; 0]$$

$$\mathbf{M}_E = [-PL; -2PL; -PL]$$

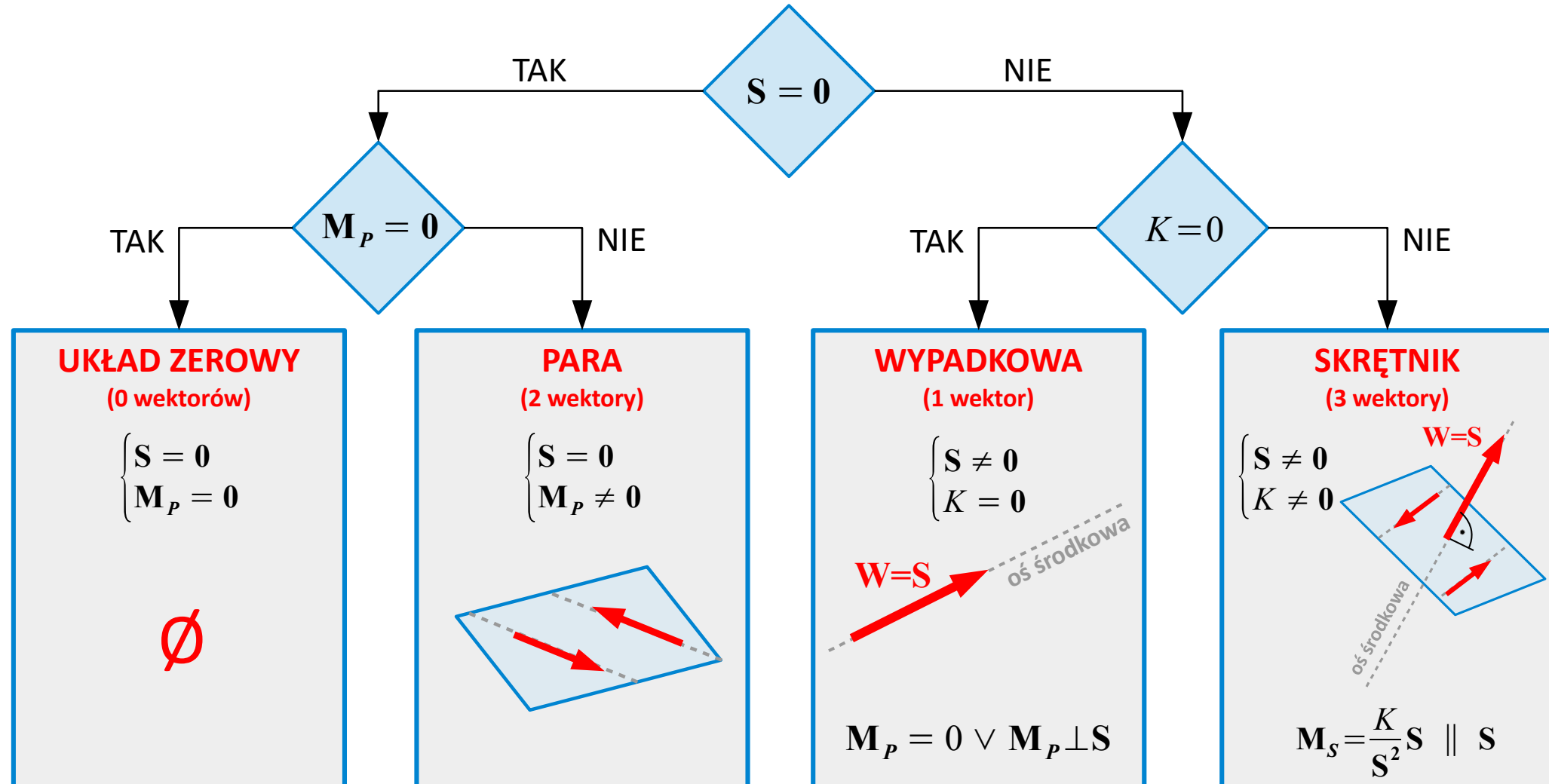
REDUKCJA UKŁADU SIŁ W PUNKCIE - przykład

Redukcja w punkcie E.

Podany układ sił redukuje się w punkcie E do wektora
 $\mathbf{W} = \mathbf{S} = [0; P; 0]$ oraz do dowolnej pary o momencie
 $\mathbf{M}_E = [-PL; -2PL; -PL]$

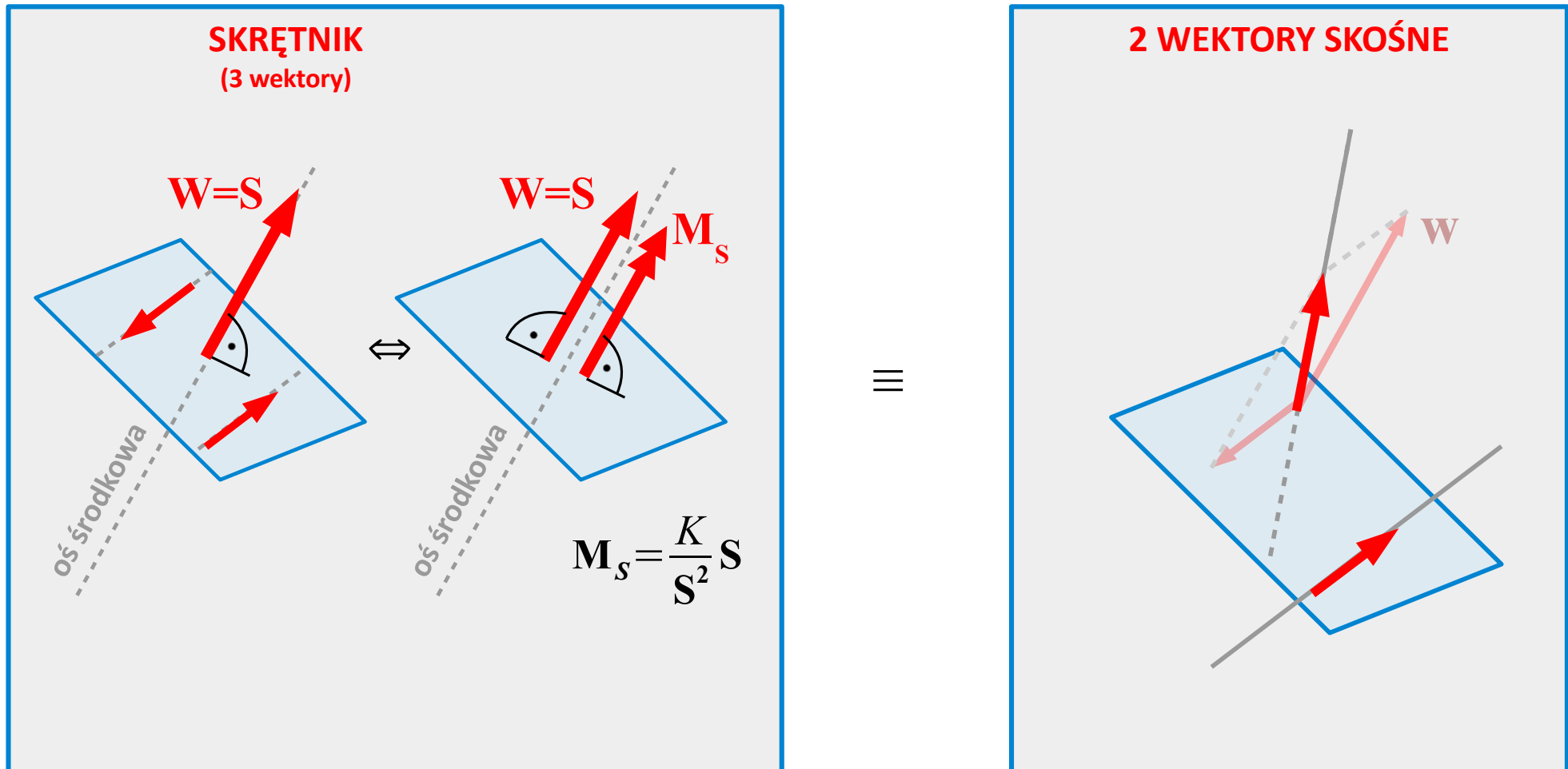
REDUKCJA UKŁADU SIŁ DO NAJPROSTSZEJ POSTACI

Redukcja do najprostszej postaci
taka sama w każdym punkcie

Redukcja do najprostszej postaci
możliwa tylko w punktach osi środkowej

REDUKCJA SKRĘTNIKA DO DWÓCH WEKTORÓW SKOŚNYCH

Skrętник (**śruba statyczna**) ma jaśniejszą interpretację fizyczną:

- M_s – moment wkręcający śrubę
- S – siła rozciągająca / ściskająca śrubę

OŚ ŚRODKOWA

Oś środkowa – miejsce geometryczne punktów, względem których **moment układu ma zerową składową prostopadłą do sumy**.

Przypuśćmy, że Q należy do osi środkowej. Wtedy:

$$\mathbf{M}_Q = \mathbf{M}_S = \frac{K}{S^2} \mathbf{S}$$

Wzór powyższy jest poprawny również dla $K=0$.

Chcemy znaleźć **wszystkie punkty należące do osi środkowej**. Ponieważ moment układu musi być względem nich stały, zatem:

- albo suma układu jest zerowa – ale wtedy układ redukuje się do pary lub układu zerowego
- albo oś środkowa jest równoległa do sumy.

Zakładamy zatem, że $\mathbf{S} \neq \mathbf{0}$. Przypuśćmy, że znamy moment względem dowolnego punktu P . Z twierdzenia o zmianie bieguna:

$$\mathbf{M}_Q = \mathbf{M}_P + \mathbf{S} \times \vec{PQ} = \frac{K}{S^2} \mathbf{S}$$

OŚ ŚRODKOWA

Pomnóżmy wektorowo przez sumę obie strony równania

$$(\mathbf{M}_P \times \mathbf{S}) + (\mathbf{S} \times \vec{PQ}) \times \mathbf{S} = \frac{K}{S^2} \underbrace{\mathbf{S} \times \mathbf{S}}_{=0}$$

$$(\mathbf{S} \times \vec{PQ}) \times \mathbf{S} = \mathbf{S} \times \mathbf{M}_P$$

Rozważmy wektor $(\mathbf{S} \times \vec{PQ}) \times \mathbf{S}$

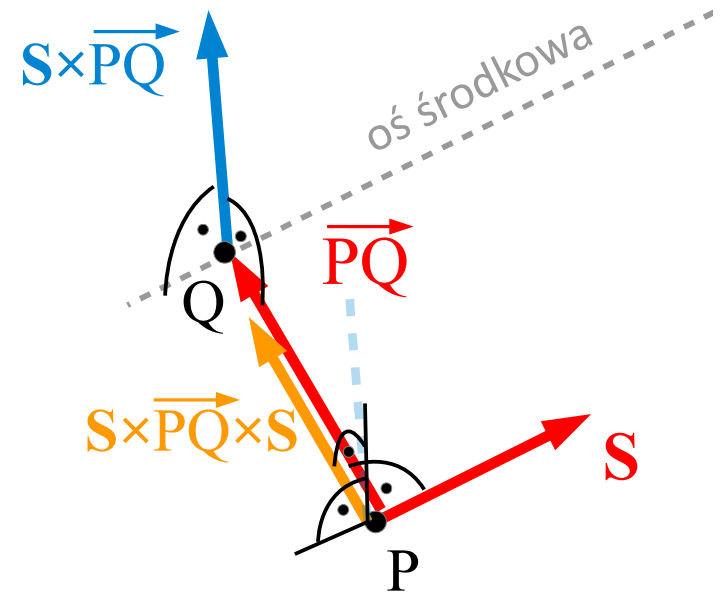
Jest on prostopadły zarówno do \mathbf{S} jak i do $(\mathbf{S} \times \vec{PQ})$

Ponieważ punkt Q możemy wybrać dowolnie, zatem wybierzmy go w taki sposób, aby \vec{PQ} był prostopadły do \mathbf{S} .

Taki punkt zawsze istnieje – jest to punkt prostej znajdujący się **najbliżej danego punktu P**. Z reguły prawej dłoni mamy wtedy:

$$(\mathbf{S} \times \vec{PQ}) \times \mathbf{S} \uparrow\uparrow \vec{PQ}$$

Znamy zatem kierunek i zwrot wektora \vec{PQ} . Jeśli tylko znajdziemy jego długość, wtedy dla dowolnie przyjętego punktu P znajdziemy punkt Q należący do osi środkowej. Ponieważ wiemy, że jest równoległa do sumy, zatem będziemy mogli ją wtedy wyznaczyć.

OŚ ŚRODKOWA

Znajdźmy długość wektora:

$$\begin{aligned} |(\mathbf{S} \times \vec{PQ}) \times \mathbf{S}| &= |(\mathbf{S} \times \vec{PQ})| |\mathbf{S}| \sin \angle(\mathbf{S} \times \vec{PQ}; \mathbf{S}) = \\ &= |\vec{PQ}| |\mathbf{S}|^2 \sin \angle(\mathbf{S}; \vec{PQ}) \sin \angle(\mathbf{S} \times \vec{PQ}; \mathbf{S}) \end{aligned}$$

Z własności iloczynu wektorowego: $\sin \angle(\mathbf{S} \times \vec{PQ}; \mathbf{S}) = \sin 90^\circ = 1$

Dla przyjętego punktu Q: $\sin \angle(\mathbf{S}; \vec{PQ}) = \sin 90^\circ = 1$

Zatem $|(\mathbf{S} \times \vec{PQ}) \times \mathbf{S}| = |\vec{PQ}| |\mathbf{S}|^2$

Jeśli podzielimy wektor $(\mathbf{S} \times \vec{PQ}) \times \mathbf{S}$ przez kwadrat długości sumy otrzymamy wektor \vec{PQ} .

Wykorzystując wyprowadzoną wcześniej zależność:

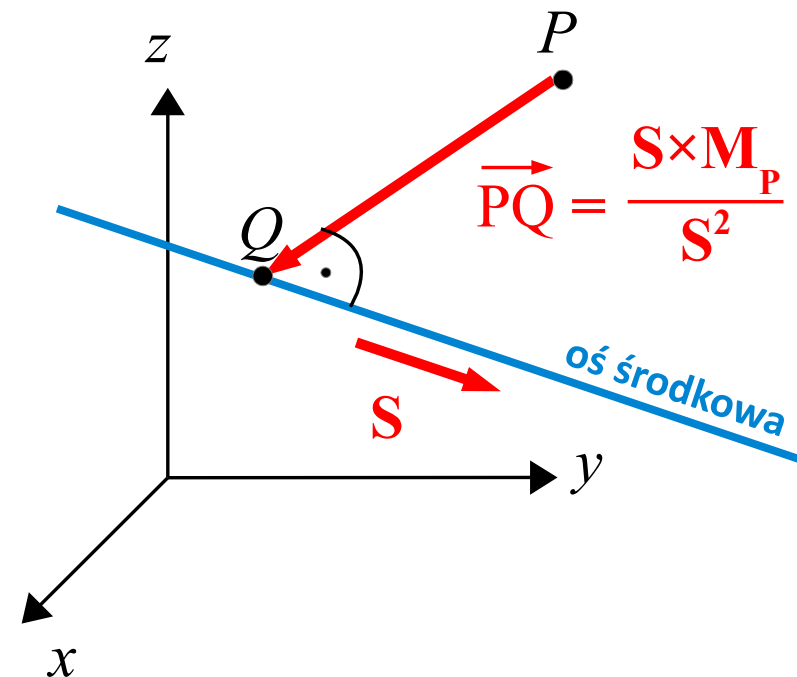
$$(\mathbf{S} \times \vec{PQ}) \times \mathbf{S} = \mathbf{S} \times \mathbf{M}_P \quad \Rightarrow \quad \vec{PQ} = \frac{\mathbf{S} \times \mathbf{M}_P}{S^2}$$

OŚ ŚRODKOWA

$$\mathbf{r}(\lambda) = \vec{OQ} + \lambda \mathbf{k}$$

$$Q \in k, \quad \mathbf{k} \parallel k$$

$$\mathbf{r}(\lambda) = \left[\vec{OP} + \frac{\mathbf{S} \times \mathbf{M}_P}{S^2} \right] + \lambda \mathbf{S}$$

OŚ ŚRODKOWA

Alternatywny sposób wyznaczania równań osi środkowej. Przyjmujemy, że znamy sumę układu $\mathbf{S} \neq \mathbf{0}$, współrzędne pewnego punktu \mathbf{P} , oraz moment układu względem \mathbf{P} .

Szukamy punktów $Q = (x, y, z)$ należących do osi środkowej. Z twierdzenia o zmianie bieguna:

$$\mathbf{M}_P + \mathbf{S} \times \vec{PQ} = \frac{K}{S^2} \mathbf{S}$$

W składowych: $[M_{Px}; M_{Py}; M_{Pz}] + [S_x; S_y; S_z] \times [(x - x_P); (y - y_P); (z - z_P)] = \frac{K}{S^2} [S_x; S_y; S_z]$

Co daje nam zależny układ równań liniowych na współrzędne (x, y, z) punktów osi środkowej:

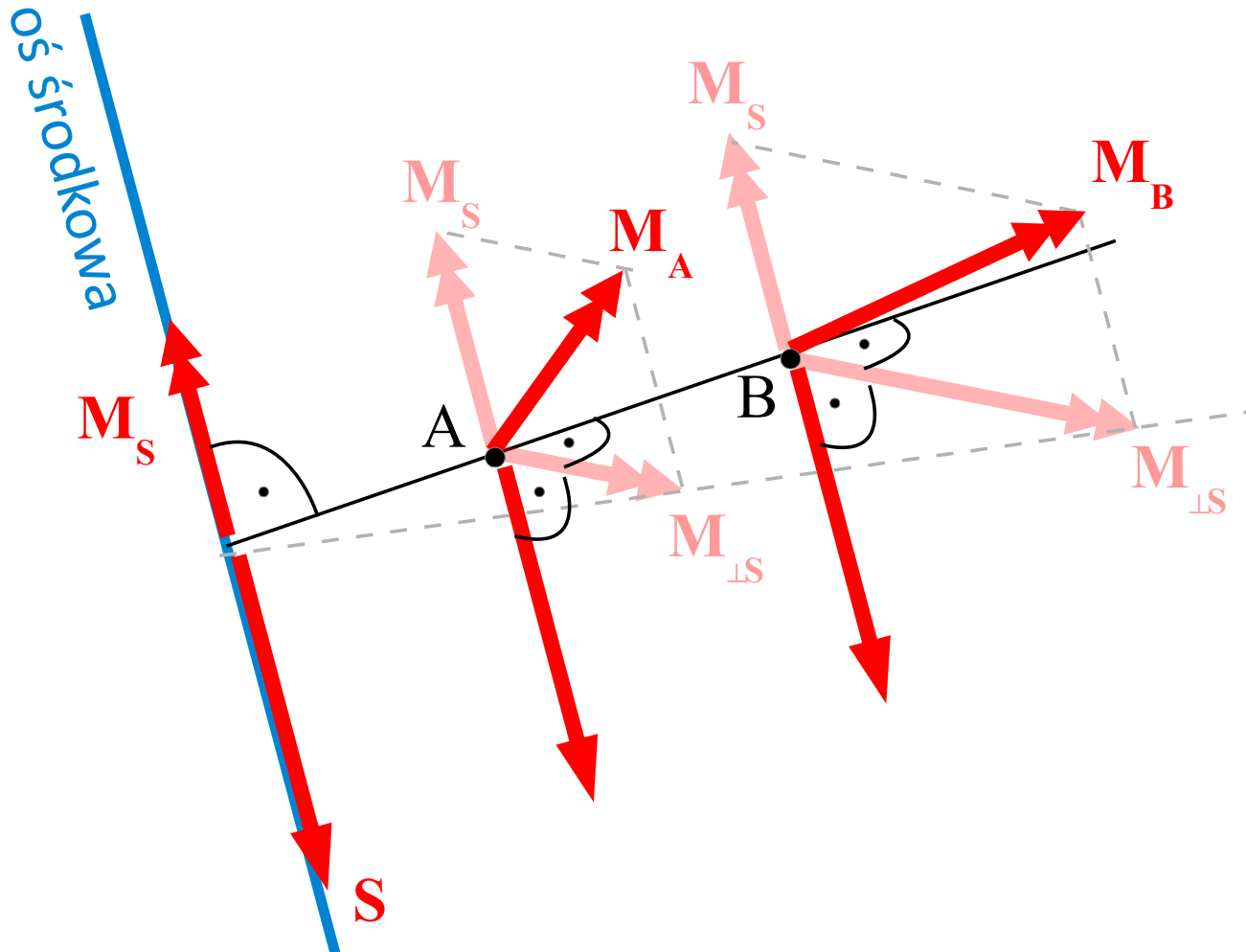
$$\begin{cases} S_y z - S_z y = S_y z_P - S_z y_P + \frac{K S_x}{S_x^2 + S_y^2 + S_z^2} - M_{Px} & (R1) \\ S_z x - S_x z = S_z x_P - S_x z_P + \frac{K S_y}{S_x^2 + S_y^2 + S_z^2} - M_{Py} & (R2) \\ S_x y - S_y x = S_x y_P - S_y x_P + \frac{K S_z}{S_x^2 + S_y^2 + S_z^2} - M_{Pz} & (R3) \end{cases}$$

Jest to **układ równań zależnych**: $S_x \cdot (R1) + S_y \cdot (R2) + S_z \cdot (R3) \Leftrightarrow 0 = 0$

Prosta w przestrzeni dana jest jednoznacznie układem dwóch równań.

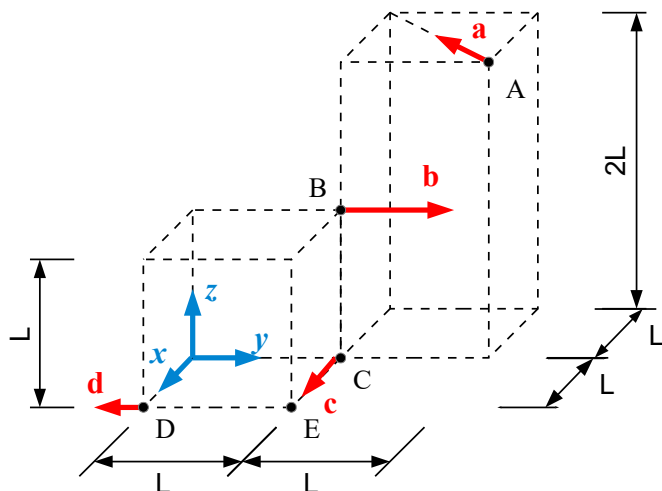
OŚ ŚRODKOWA

Moment układu względem punktów osi środkowej jest najmniejszy.

REDUKCJA UKŁADU SIŁ DO NAJPROSTSZEJ POSTACI - przykład

Najpierw należy zredukować podany układ sił do najprostszej postaci.

$$|\mathbf{a}| = P\sqrt{2}$$

$$|\mathbf{b}| = 3P$$

$$|\mathbf{c}| = P$$

$$|\mathbf{d}| = P$$

$$\mathbf{S} = [0; P; 0]$$

$$\mathbf{M}_E = [-PL; -2PL; -PL]$$

$$K = \mathbf{S} \cdot \mathbf{M}_E = -2P^2L$$

$$K \neq 0 \Rightarrow \text{skrętnik}$$

Moment w skrętniku:

$$\mathbf{M}_s = \frac{K}{S^2} \mathbf{S} = [0; -2PL; 0]$$

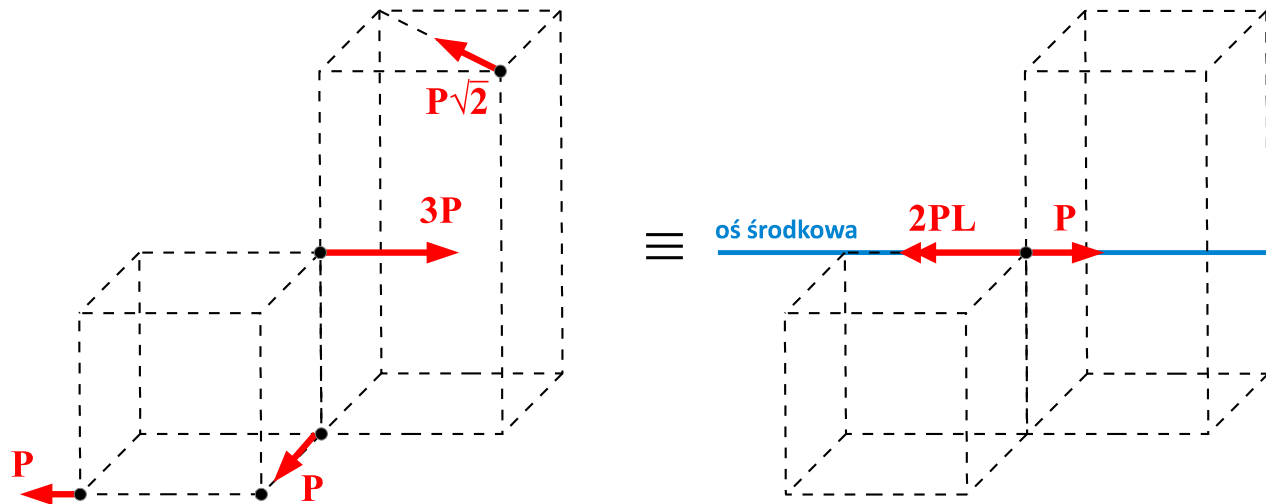
Oś środkowa:

$$\vec{OE} = [L; L; 0]$$

$$\frac{\mathbf{S} \times \mathbf{M}_E}{S^2} = [-L; 0; L]$$

$$\mathbf{r}(\lambda) = \vec{OE} + \frac{\mathbf{S} \times \mathbf{M}_E}{S^2} + \lambda \mathbf{S} = \begin{cases} x(\lambda) = L - L + \lambda \cdot 0 = 0 \\ y(\lambda) = L + 0 + \lambda \cdot P = L + \lambda P \\ z(\lambda) = 0 + L + \lambda \cdot 0 = L \end{cases}$$

REDUKCJA UKŁADU SIŁ DO NAJPROSTSZEJ POSTACI - przykład

Podany układ sił redukuje w najprostszej postaci do skrętnika złożonego z:

- wektora $\mathbf{W} = \mathbf{S} = [0; P; 0]$ zaczepionego w dowolnym punkcie osi środkowej danej równaniami:

$$\mathbf{r}(\lambda) = \begin{cases} x(\lambda) = 0 \\ y(\lambda) = L + \lambda P \\ z(\lambda) = L \end{cases}$$

- dowolnej pary o momencie $\mathbf{M}_S = [0; -2PL; 0]$ równoległym do sumy.

DZIĘKUJĘ ZA UWAGĘ